

VIJESTI IZ UDRUŽENJA STOČARSTVA, RIBARSTVA I PRATEĆE INDUSTRIJE

Na sjednici VIJEĆA UDRUŽENJA STOČARSTVA, RIBARSTVA I PRATEĆE INDUSTRIJE, održanoj 10. studenoga 1994., donesena je odluka da se marikultura izdvoji iz sastava Grupacije morskog ribarstva i da marikultura i slatkovodno ribarstvo budu nova grupacija, koja će se zvati GRUPACIJA AKVAKULTURE VIJEĆA UDRUŽENJA STOČARSTVA, RIBARSTVA I PRATEĆE INDUSTRIJE.

Prema toj odluci, marikultura je izdvojena iz Grupacije morskog ribarstva i pripojena Grupaciji slatkovodnog ribarstva. Te dvije grane imaju dosta istovjetne probleme, a, prema informacijama iz HGK-a, sličan je ustroj prihvaćen i u Europi.

Na sjednici GRUPACIJE AKVAKULTURE u Hrvatskoj gospodarskoj komori održanoj 18. svibnja 1995. provedeno je konstituiranje Grupacije, pa je za predsjednika Grupacije izabran mr. Želimir Filić, direktor »Marimirne« iz Rovinja, a za dopredsjednika dipl. inž. Mirko Turk, direktor »Ribarskog centra« d. o. o. Zagreb.

Na istoj su sjednici Grupacije razmatrani i stanje i prijedlozi mjera za razvoj uzgoja ribe u Republici Hrvatskoj.

Prema navodima predstavnika HGK-a (dipl. inž. Steve Đukića), ribljih se proizvoda u prošloj godini izvezlo za 51 milijun USD, a uvezlo za 19,4 milijuna USD. Izvoz je bio 31,6 milijuna USD veći od uvoza. Od toga je morsko ribarstvo ostvarilo za 24 milijuna USD veći izvoz od uvoza, a slatkovodno ribarstvo za sedam milijuna veći izvoz. U prva tri mjeseca ove godine stočarstvo i ribarstvo ostvarilo je 29,3% veći uvoz od izvoza. Ribarska je proizvodnja ostvarila izvoz od 1.751 tonu za 6,3 milijuna USD, a uvezeno je 2.405 tona za 4,2 milijuna USD. Izvoz je bio veći za 2,1 milijun USD. Uvezena je manje vrijedna, uglavnom smrznuta, a izvezena je kvalitetna, svježja riba.

Iz materijala Stanje i prijedlog mjera za razvoj uzgoja riba u Republici Hrvatskoj iznosim sljedeće: Uzgoj slatkovodne ribe razvija se u Republici Hrvatskoj već više od 110 godina. Nakon prvoga svjetskog rata u Hrvatskoj je već bilo sagrađeno 4.500 ha slatkovodnih ribnjaka s proizvodnjom od 1.140 tona. Nakon drugoga svjetskog rata znatno su povećane površine pod slatkovodnim ribnjacima, što vidimo iz podataka o kretanju proizvodnje i površina pod slatkovodnim ribnjacima:

Godina	1918.	1939.	1946.	1955.	1989.	1994.
Tona	1.140	1.787	1.959	2.305	17.130	7.341
Ukupno ha	4.500	3.919	3.349	4.040	12.649	10.623
Kg/ha	253	456	585	570	1.354	691

Iz ovog prikaza vidimo da se danas u Republici Hrvatskoj po prinosu slatkovodne ribe po jednom ha nalazimo tamo gdje smo bili prije četrdesetak godina.

Iz sljedeće tablice vidimo da je drastičan pad nastao posljednjih godina:

Godina	1989.	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.
Tona	17.130	15.648	12.100	10.239	8.495	7.341
Ukupno ha	12.649	12.237	11.684	11.441	10.896	10.623
Kg/ha	1.354	1.220	1.005	878	754	691

U odnosu na godinu 1989. proizvodnja se po jedinici površine smanjila 49%, a ukupna proizvodnja slatkovodne ribe 57%. Razlozi su takva stanja sljedeći:

- sve veća prisutnost ptica močvarica na ribnjacima drastično smanjuje proizvodnju. Tu prije svega mislimo na kormorana (sivi vranac), ali se zadnjih godina pojavljuju i druge (siva čaplja). Te ptice pojedu više od 30% proizvedene ribe u šaranskim ribnjacima.

- u posljednjih nekoliko godina na nekim ribnjacima postoji problem nedostatka vode zbog nedostatka oborina (suša).

- dug ciklus proizvodnje od ikre do konzumne ribe (18–30 mjeseci),

- cijena je reprodukcijskog materijala u usporedbi sa svjetskim cijenama veća i do 50% (kukuruz, pšenica), a cijena ribe u izvozu (šaran) smanjena je s nekadašnjih 2,5 — 3,0 DEM na manje od 2 DEM za 1 kg šarana,

- sve veća opterećenja, počevši od doprinosa za vodoprivredu (1994. povećan 170% u odnosu na godinu 1993.) te plaćanje lovozakupnine za ona ribnjačarstva koja se bave lovom na vlastitim površinama,

- gubitak tržišta (uvjetovao i pad cijena). Prije domovinskog rata oko 60% proizvodnje slatkovodne ribe izvozilo se na tržište Srbije i Makedonije,

- ponovna pojava nekih ribljih bolesti, kojih uzročnici mogu biti i ptice kao mogući prenosioci raznih parazita.

Iznosimo i gospodarsko stanje marikulture.

Kako smo to već prikazali, posljednjih godina zbog znakovita poticaja uzgoja morske ribe za mediteranske zemlje i zemlje EU, što se očituje bespovratnim kreditima, niskim cijenama obrtnog-radnog kapitala i nepostojanjem zaštitnih carina, proizvodnja je morske ribe znatno porasla. Povećana ponuda (više od 20.000 tona godišnje) utjecala je na nagli i znatni pad cijena

na tom za nas značajnome tržištu. Koliko je smanjena cijena, najbolje nam pokazuje pregled izvoznih cijena za osnovnu vrstu ribe — brancin (lubin), kojega se više od 90% prodaje na najvećemu izvoznom tržištu, u Italiji.

DATUM	Izvozna cijena	Tečaj	Cijena DEM	Indeks
	LIT	DEM : LIT		
IX. 91.	21.000	748	28,07	100
X. 92.	16.500	935	17,65	62
X. 93.	12.000	966	12,94	46
I. 94.	11.500	976	11,78	42
III. 94.	12.000	985	12,18	43
IV. 94.	14.500	972	14,92	53
XII. 94.	10.800	1.042	10,31	37

Na žalost, na smanjenje cijena u lirama dodatno je utjecala i recesija u Italiji, koja je naše najveće tržište, odnosno na sniženje realne cijene u DEM, pa je cijena u odnosu na godinu 1991. smanjena 63%.

Unatoč maksimalnoj racionalizaciji proizvodnje, zbog nemogućnosti utjecaja na fiksne troškove riblje hrane, uvođenje zaštitne carine Europske unije od 15%, prelevmana 4% i visoke cijene kapitala (ciklus proizvodnje iznosi 3 godine), proizvođačku cijenu nije moguće sniziti na razinu cijena koje se postižu na ovako zaštićenim tržištima.

Naša konkurentnost na tim tržištima nije moguća jer naša proizvodnja ne uživa ni jednu od mjera poticaja za koje smo naveli da se primjenjuju u zemljama članicama EU.

Uz navedeno, naša je proizvodnja opterećena:

- viškom radnika u pretežno državnim poduzećima kao ostatak bivšeg sustava
- ukinutom stimulacijom za izvoz, koja je bila primjenjivana kao mjera za poticanje do 25. 4. 1992.
- maksimalnim poreznim opterećenjima kao i ostali dio gospodarstva
- nereálnim tečajem, što marikultura, kao gotovo isključivo izvozno orijentirana djelatnost, posebno teško podnosi
- smanjenjem domaće potrošnje zbog rata koji je negativno utjecao na turističku potrošnju.

Zbog svega navedenog, uzgoj morske ribe nije kao grana ribarstva istican kao perspektivna djelatnost za širenje i zapošljavanje našega otočnog stanovništva ni kao profitabilan program koji će omogućiti zadržavanje otočana na svojim »škojima«.

Može se očekivati da će se u godini 1995. i 1996., ako se nastavi pad cijena, mnoge naše, a i inozemne tvrtke na Sredozemnom moru, naći pred zatvara-

njem proizvodnje, ako se ne pronađu mjere poticaja i održavanja ove djelatnosti.

Naši su proizvođači već danas u vrlo teškome gospodarskome stanju te, ako se ne pronađu poticajne mjere, neće moći opstati, a to bi imalo sljedeće negativne posljedice:

- neiskorištenost potencijalnoga prirodnog bogatstva mora i priobalja kojima raspolaže naša država
- odustajanje Republike Hrvatske od proklamirane politike pomorske orijentacije, odnosno razvoja otočnog gospodarstva
- povećan izlov plemenitih vrsta ribe u Jadranu, što će imati kao posljedicu ugrožene, odnosno prelovljene pojedine vrste riba,
- onemogućavanje zaposlenja otočnoga i priobalnoga stanovništva i daljnje ubrzano napuštanje otoka.

Na osnovi naprijed iznesenog mogu se izvesti ovi ZAKLJUČCI:

1. Republika Hrvatska ima privredne pogodnosti — čisto more i razvedenu obalu za uzgoj morske ribe, kao i čiste vodotokove i uređene ribnjake, koji omogućuju proizvodnju zdrave i visokovrijedne proteinske hrane.

2. Izgrađeni kapaciteti mrestilišta, uzgajališta i ribnjaka omogućuju, uz mjere poticaja, znatno povećanje sadašnje proizvodnje.

3. Razina spoznaja o mrijestu i o uzgoju ribe u nas je dosegla razinu europskih i svjetskih dostignuća.

4. Raspolažemo obrazovanim ljudskim potencijalom — stručnjacima koji su ravnopravni s najboljim svjetskim proizvođačima i uzgajivačima ribe.

5. Naša bi se proizvodnja mogla ravnopravno nositi s konkurencijom zemalja najvećih proizvođača, ako se bar približno izjednačimo u uvjetima privređivanja i ako se osiguraju poticajne mjere.

6. Potreba za ribom iz uzgoja povećat će se iz godine u godinu na svjetskome i domaćem tržištu.

7. Današnje gospodarsko stanje proizvodnje ribe u Hrvatskoj vrlo je teško i bez pomoći države neće se moći održati na postojećim veličinama, a možda će se kao djelatnost u potpunosti ugasiti.

Na istome sastanku Grupacije predložene su i MJERE ZA POBOLJŠANJE UVJETA GOSPODARENJA U UZGOJU MORSKE I SLATKOVODNE RIBE, pa je predloženo sljedeće:

Vladi Republike Hrvatske predlaže se da po hitnom postupku izmijeni Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi (NN 9/95), kojim bi se za poticaj uzgoja ribe propisalo:

- u članku 2. iza riječi »od povrća« treba dodati »i ribe iz uzgoja«.
- članku 6. iza riječi »sirove« treba dodati »i ribe iz uzgoja«,

– u članku 7. iza riječi »plave ribe« treba dodati »i ribe iz uzgoja — lubina i orade, šarana i pastrve«.

– u članku 8. iza »4«. treba dodati »5. za lubina i oradu 6,50 Kn/kg, za pastrvu 5,0 Kn/kg, a za šarana 3,0 Kn/kg«,

– u članku 9. stavka 2. iza riječi »sardina« treba dodati »i lubina, orade, pastrve i šarana iz uzgoja«.

Nadalje, Vlada bi, ako želi da ova proizvodnja ne propadne, trebala učiniti sljedeće:

– u potpunosti ribarska poduzeća za uzgoj slatkovodne ribe osloboditi plaćanja vodoprivredne naknade po bilo kojoj osnovi

– preko Direkcije robnih zaliha omogućiti posudbu pšenice, kukuruza i ječma s rokom vraćanja od godinu dana

– treba bitno riješiti pitanje zaštite od ptica na ribnjacima (sivi vranac — kormoran), tako da se na ribnjacima dopušta njihov odstrjel te smanjenjem broja ptica u kolonijama (gnjezdišta)

– uzgajališta divljači, koja se ustanovljuju na osnovi čl. 9. stavak 6. Zakona o lovu (NN 10/94), dati isključivo u zakup (koncesija) pravnoj ili fizičkoj osobi koja se koristi zemljištem u državnome vlasništvu za proizvodnju ribe. Na taj način komercijalnim lovom divljih pataka korisnik zemljišta (ribnjačarstvo) može vratiti dio sredstava nastalih štetom od kormorana.

– mjerama porezne politike poticati razvoj uzgoja morske ribe na otocima.

Do danas (1. rujna 1995.) u vezi s ovim traženjima naše Grupacije nismo dobili nikakve odluke ili rješenja Vlade, no, po izjavama iz Ministarstva poljoprivrede Uprave za ribarstvo (mr. Homen), sva su ova pitanja u postupku Vlade, ali rješenja možemo očekivati tek u sljedećoj godini, jer u najnovijem rebalansu Vladina proračuna 1995. nas nigdje nema.

Na žalost, zbog vrlo spora rješavanja navedenih problema ova gospodarstvena grana (i slatkovodno ribarstvo i marikultura) u sve je težoj ekonomskoj situaciji (mnogima prijete stečaj). Unatoč poduzetim mjerama naše Grupacije u okviru HGK-a u Vladi, čini se da ih naše poteškoće previše ne zanimaju. I zato ne smijemo se iznenaditi što je ova grana, koja je nekada bila među vodećima u Europi, pala na zadnje mjesto po svojim rezultatima.

Dipl. inž. Mirko Turk